

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι

Εισαγωγή

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ ΟΛΟΡΟΥ ΑΛΙΜΟΥΣΙΟΣ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ

Παραδείγματα ερωτήσεων ανοικτού τύπου

A. Ελεύθερης ανάπτυξης

1. Να γράψετε ένα κατατοπιστικό βιογραφικό σημείωμα για το Θουκυδίδη, που θα μπορούσε να αποτελέσει λήμμα εγκυκλοπαιδικού λεξικού. Στο κείμενό σας μπορείτε να συμπεριλάβετε τις λέξεις και φράσεις που δίνονται παρακάτω, προσέχοντας τη σειρά με την οποία θα τις χρησιμοποιήσετε. Η συνολική έκταση του κειμένου να μην υπερβαίνει τις 250 λέξεις.

Όλορος, Αλιμούς, Θράκη, Αναξαγόρας, Γοργίας, Αντιφώντας, Περικλής, Βρασίδης, Αμφίπολη, Κλέωνας, συγγραφή του έργου του, εξορία, μέθοδος, έρευνα, σοφιστές, αριστοκρατικοί, δημαγωγοί, 411 π.Χ.,

ταξίδια, Πελοποννησιακός πόλεμος.

2. Να προσδιορίσετε το ρόλο που έπαιξε η μόρφωση, την οποία έλαβε ο Θουκυδίδης, στη συγγραφή του έργου του.
3. Σχετίζεται, κατά τη γνώμη σας, η σημαντική θέση που κατέχει ο Περικλής στο έργο του Θουκυδίδη με τη διερεύνηση των αιτίων που οδήγησαν στην καταστροφή της Αθήνας; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

B. Σύντομης απάντησης

1. Να αναφέρετε ενδεικτικά ονόματα σπουδαίων ανδρών, που έζησαν την ίδια εποχή με το Θουκυδίδη και με τους οποίους γνωρίστηκε ο ιστορικός (μαζί με το όνομα να αναφέρετε και την ιδιότητά τους, π.χ. στρατηγός).
2. Ποιες συνέπειες είχε ο λοιμός στην πολιτική ζωή της Αθήνας;
3. Ποια ήταν η σχέση του Θουκυδίδη με τη Θράκη;

4. Να εξηγήσετε πώς σχετίζεται η εξορία του Θουκυδίδη με τη συγγραφή του έργου του.
5. Ποια στοιχεία από το έργο του μας επιτρέπουν να υποστηρίξουμε ότι ο Θουκυδίδης έζησε το τέλος του πολέμου;

Ερώτηση κλειστού τύπου

Να ελέγξετε αν το περιεχόμενο των προτάσεων που ακολουθούν είναι σωστό ή λανθασμένο, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο.

Ο Θουκυδίδης:

	Σ	Λ
α. ανήκε στην πολιτική παράταξη των δημοκρατικών	☐	☐
β. περιέγραψε το λοιμό με βάση και την προσωπική του εμπειρία	☐	☐
γ. με την εξορία του από την Αθήνα στερήθηκε πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με την πολιτική ζωή της πόλης	☐	☐
δ. θεωρεί ότι η ανάδειξη της Αθήνας σε ηγεμονική δύναμη οδήγησε στον πόλεμο	☐	☐
ε. περιγράφει τον Πελοποννησιακό πόλεμο από την αρχή ως το τέλος του	☐	☐

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ - ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ

Παραδείγματα ερωτήσεων ανοικτού τύπου

A. Ελεύθερης ανάπτυξης

1. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ιστορικός επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στην πολιτική ιστορία, να προσδιορίσετε ποιες συνέπειες έχει η επιλογή αυτή για τη συγγραφή του έργου του.
2. Διερευνώντας τις αιτίες που οδήγησαν τους αντιπάλους σε βιαιότητες ο Θουκυδίδης καταλήγει σε ορισμένα συμπεράσματα. Να αναφέρετε τα συμπεράσματα αυτά και να πείτε αν συμφωνείτε ή διαφωνείτε, αιτιολογώντας την άποψή σας.
3. Με βάση τις βιογραφικές πληροφορίες για το Θουκυδίδη να καθορίσετε το βαθμό στον οποίο, κατά τη γνώμη σας, τα προσωπικά του βιώματα από την πολιτική ζωή της Αθήνας τον επηρέασαν στο έργο του.

4. Να παρουσιάσετε με συντομία μερικές βασικές ιδέες του Θουκυδίδη για τον άνθρωπο, που δικαιολογούν, κατά τη γνώμη σας, το χαρακτηρισμό του ως γνώστη της ανθρώπινης φύσης.
5. Ο Θουκυδίδης προβάλλει τη λογική ως βασική αξία για τον άνθρωπο. Να προσδιορίσετε με χαρακτηριστικά παραδείγματα από την εισαγωγή σας τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται τη συμβολή της στην εξέλιξη των γεγονότων.
6. Να προσδιορίσετε τις λειτουργίες που έχει η τάση για γενίκευση στο έργο του Θουκυδίδη.
7. Πιστεύετε ότι ο Θουκυδίδης αντιμετωπίζει την Αθήνα κυρίως ως θαυμαστής ή ως αυστηρός κριτής; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

B. Σύντομης απάντησης

1. Ποια σχέση έχουν με την ιστορική έρευνα οι όροι *είκότα, σημεία, τεκμήρια*;
2. Ποιες θεωρεί ο Θουκυδίδης απαραίτητες προϋποθέσεις για τη συγκρότηση ενός ισχυρού κράτους;
3. Ποια στοιχεία αποκλείει από το υλικό του και γιατί;
4. Σε ποιο βασικό ερώτημα επιχειρεί να απαντήσει στο έργο του;
5. Σε ποια σημεία του έργου του εντοπίζεται κυρίως η παρουσίαση των αιτίων του πολέμου;
6. Πώς επηρεάζεται κατά τον Θουκυδίδη η συμπεριφορά των ανθρώπων από τον πόλεμο;
7. Πώς αντιμετωπίζει ο Θουκυδίδης το ρόλο των θεών και της τύχης στις ιστορικές εξελίξεις;
8. Ποια στοιχεία της προσωπικότητας του Περικλή ως πολιτικού ηγέτη εξαίρει ο ιστορικός;
9. Ποιο είναι το πρότυπο του πολίτη που προβάλλει ο Θουκυδίδης μέσα στο έργο του;
10. Ποια στοιχεία της αθηναϊκής πολιτείας υπογραμμίζει ο ιστορικός στο έργο του ως αξία θαυμασμού;

Ερώτηση κλειστού τύπου

Ποια από τα παρακάτω θέματα εντάσσονται στα ενδιαφέροντα του ιστορικού; Απαντήστε σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο.

- Σημασία της κυριαρχίας στη θάλασσα για την ασφάλεια μιας πόλης
- Ο ρόλος της τήρησης των ηθικών κανόνων για την αποτροπή του πολέμου
- Τα χαρίσματα του ικανού ηγέτη
- Η εμπάθεια των δημαγωγών της Αθήνας εναντίον του Θουκυδίδη
- Οι φρικαλεότητες του πολέμου
- Η σύγκριση του χαρακτήρα των πρωταγωνιστών του πολέμου και από τις δύο παρατάξεις
- Η ανάλυση των πολιτικών του απόψεων
- Η διερεύνηση των αιτιών που συνέβαλαν στην ανάδειξη της Αθήνας σε ηγεμονική δύναμη

ΜΕΘΟΔΟΣ

Παραδείγματα ερωτήσεων ανοικτού τύπου

A. Ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποιες δυσκολίες συνάντησε ο Θουκυδίδης στην έρευνά του για τα γεγονότα πριν από τα Μηδικά;
2. Με ποιες μεθόδους (ποιους τρόπους) ερεύνησε ο Θουκυδίδης τα γεγονότα που εξιστορεί, ώστε να είναι βέβαιος ότι αυτά που γράφει ανταποκρίνονται στην αλήθεια;
3. Να γράψετε, αν ο Θουκυδίδης αποδίδει αυτολεξεί τους λόγους των ομιλητών στις δημηγορίες του ή όχι και γιατί.
4. Οι δημηγορίες θεωρούνται πολύ σημαντικές για την ανάλυση των ιστορικών γεγονότων. Να εξηγήσετε γιατί.
5. Με ποιον τρόπο ταξινομεί χρονολογικά και παρουσιάζει τα ιστορικά γεγονότα ο Θουκυδίδης;

6. Να εξηγήσετε ποια διαίρεση του έτους ακολουθεί ο Θουκυδίδης και πώς αυτή εξυπηρετεί την έκθεση των ιστορικών γεγονότων.
7. Να αναφέρετε τις δυσκολίες που αντιμετώπισε ο Θουκυδίδης στην προσπάθειά του να χρονολογήσει με ακρίβεια τα ιστορικά γεγονότα.

B. Σύντομης απάντησης

1. Ποιες πηγές ερεύνησε ο Θουκυδίδης για να είναι σίγουρος ότι καταγράφει με ακρίβεια τα γεγονότα στην ιστορία του;
2. Από όσες πληροφορίες συγκέντρωσε για τον Πελοποννησιακό πόλεμο ποιες αξιοποίησε και συμπεριέλαβε τελικά στο έργο του ο ιστορικός;
3. Ποια στοιχεία προσέχει ο ιστορικός να αποδώσει με όσο το δυνατό μεγαλύτερη πιστότητα στις δημηγορίες του;
4. Πώς προσδιορίζει το χρονικό σημείο της έκρηξης του Πελοποννησιακού πολέμου ο Θουκυδίδης;

Ερώτηση κλειστού τύπου

Ποιες από τις πληροφορίες που άκουσε ή συγκέντρωσε συμπεριέλαβε στην αφήγηση του Πελοποννησιακού πολέμου ο Θουκυδίδης; Να επιλέξετε τις σωστές απαντήσεις σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο. (Υπάρχουν δυο σωστές απαντήσεις).

- Οτιδήποτε γενικά άκουγε ή μάθαινε σχετικά με κάποιο επεισόδιο του πολέμου.
- Αυτά που φανταζόταν ο ίδιος ότι θα μπορούσαν να έχουν συμβεί.
- Όσα στοιχεία γνώριζε ως αυτόπτης μάρτυρας.
- Όσα είχαν γράψει για τον ίδιο πόλεμο και άλλοι ιστορικοί λίγο πριν από αυτόν.
- Μόνο όσα διάβασε σε κρατικά έγγραφα.
- Αυτά που άκουσε από άλλους και για τα οποία είχε κάνει ο ίδιος επίπονη έρευνα.

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ - Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΤΟΥ

Παραδείγματα ερωτήσεων ανοικτού τύπου

Ελεύθερης ανάπτυξης και σύντομης απάντησης

1. Ποιες είναι οι εκτιμήσεις των μελετητών για το χρόνο συγγραφής του έργου του Θουκυδίδη; (Να αναφερθείτε στη διάρκεια της συγγραφής και στο χρόνο ολοκλήρωσής της).
2. Να αναφέρετε ποια είναι τα θέματα που διαπραγματεύεται εκτενώς στην ιστορία του ο Θουκυδίδης.
3. Ποια θέματα περιλαμβάνονται στο πρώτο βιβλίο των *Ιστοριών* του Θουκυδίδη;
4. Ποια γεγονότα εξετάζει ο ιστορικός στο πέμπτο βιβλίο του;
5. Μέχρι ποιο έτος του Πελοποννησιακού πολέμου φτάνει η ιστορική αφήγηση του Θουκυδίδη;
6. Ποια είναι τα τελευταία γεγονότα που παραθέτει ο ιστορικός;

Ερώτηση κλειστού τύπου

Να συνδέσετε τα διάφορα θέματα που διαπραγματεύεται στο έργο του ο Θουκυδίδης με τον αριθμό των βιβλίων στα οποία διαιρέθηκε το έργο του αργότερα, έτσι ώστε να φαίνεται σε γενικές γραμμές η σειρά με την οποία τα εκθέτει.

1ο βιβλίο ▶	Ο «διάλογος» με τους Μηλίους. Η Σικελική εκστρατεία Τα γεγονότα από το 421 - 415 π.Χ.
2ο - 5ο βιβλίο, κεφ. 24. ▶	Τα γεγονότα της πρώτης δεκαετίας του Πελοποννησιακού πολέμου.
5ο βιβλίο από κεφ. 25 ▶	Η ανάμειξη των Περσών στην ελληνική σύγκρουση. Τα αίτια του πολέμου
6ο και 7ο βιβλίο ▶	Η εγκατάσταση σπαρτιατικού στρατοπέδου στη Δεκέλεια. Η προϊστορία μέχρι τις παραμονές του πολέμου.
8ο βιβλίο ▶	Η ανάπτυξη της αθηναϊκής δύναμης κατά την «πεντηκονταετία».

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΥΦΟΣ

Παραδείγματα ερωτήσεων ανοικτού τύπου

A. Ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποια χαρακτηριστικά προσδίδει στο ύφος του συγγραφέα η χρήση ρημάτων σύνθετων, πολλές φορές με δυο ή και τρεις προθέσεις; Να αναφέρετε σχετικό παράδειγμα και να το αναλύσετε.
2. Ποιο σκοπό εξυπηρετεί η επισώρευση αιτιολογικών προτάσεων ή μετοχών στη σύνθεση του κειμένου; Να γράψετε ποια χαρακτηριστικά αποκτά το ύφος με αυτό τον τρόπο ανάπτυξης του κειμένου.

B. Σύντομης απάντησης

1. Σε ποια διάλεκτο της αρχαίας ελληνικής γράφει το έργο του ο ιστορικός; Να σημειώσετε ορισμένες χαρακτηριστικές γλωσσικές ιδιομορφίες.
2. Να αναφέρετε ορισμένες τυπικές εκφραστικές επιλογές του συγγραφέα που χαρακτηρίζουν το ύφος του Θουκυδίδη.
3. Να αναφέρετε ορισμένα χαρακτηριστικά του υψηλού λογοτεχνικού ύφους.
4. Τι είναι τα *πάρισα* και τα *ομοιοτέλευτα*;

Ερώτηση κλειστού τύπου

Στις ακόλουθες προτάσεις σημειώνονται ορισμένες γλωσσικές ιδιομορφίες που παρατηρούνται στο έργο του Θουκυδίδη. Να διαγράψετε το μέρος της πρότασης που δεν είναι σωστό.

Από τις γλωσσικές ιδιομορφίες του Θουκυδίδη είναι:

α. Στις προθέσεις: η χρήση των τύπων *ἔς, ξὺν* - *εἰς, σὺν*

β. Στα ονόματα: η χρήση **ουδετέρου του επιθέτου** π.χ τὸ εὐδαίμων
η χρήση **αφηρημένων ουσιαστικών** π.χ. ἡ εὐδαιμονία

γ. Στη δήλωση επιρρηματικής σημασίας:

η χρήση επιρρήματος π.χ. **ὁμοίως**

η χρήση ουδετέρου επιθέτου π.χ. **ὁμοῖα**

δ. Στα ρήματα: η χρήση **σύνθετων ρημάτων** π.χ. - ἀνταγαγόμενοι

η χρήση **απλών ρημάτων** π.χ. **άγαγόμενοι**